GAZETA TRANSILVANIEI.

Redacțiunea și administrațiunea:
Brașovŭ, piața mare Nr. 22. „Gazeta“ iese
Mercurea, Vinerea si Duminoca.
Prețulŭ abonamentului:
Pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe
treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Țerĭ esterne pe șése
lunĭ 14 fr., pe anŭ 28 francĭ.

Anulŭ XLVII.

Se prenumeră:
la poștele c. și r. și pe la dd. corespondențĭ.
Annunciurile:
una serie garmondŭ 6 cr. și timbru de 30
cr. v. a. pentru fiăcare publicare. — Scri-
sorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manu-
scripte nu se retrămitŭ.

Nr. 20. Vinerĭ 17 (29) Februariu **1884.**

Brașovŭ 17 Februariu st. v.

Faptulŭ că Românii din Făgărașŭ au alunecatŭ la alegerile trecute municipale pe terêmulŭ primejdiosŭ alŭ pactărei cu ómenii stăpânirei. mărturisimŭ, nu ne-a surprinsŭ așa de multŭ, fiindŭ-că eramŭ informațĭ despre slabele și nesuficientele lorŭ pregătiri pentru lupta electorală și despre pierderea ce au suferit'o din causa propriei negligențe prin nepăsarea lorŭ fată de compunerea comisiunei verificătóre, care a ștersŭ din listă vreo 18 membri din cei aleși în consiliulŭ municipalŭ. Ceea ce ne-a surprinsŭ însĕ în sensulŭ adeveratŭ alŭ cuvêntului a fost atitudinea alegêtorilorŭ români din județulŭ Clușiului.

In luptele naționale Românii Clușiani au statŭ totdéuna în primulŭ șirŭ și au reclamatŭ și au apĕratŭ cu demnitate drepturile poporului. Ei serveau totodată până acum ca esemplu încâtŭ privesce solidaritatea și disciplina în luptă. Cu atâtŭ mai mare a trebuitŭ se fie mirarea nóstră, cândŭ amŭ vedutŭ, că la alegerile trecute de funcțiunarĭ Românii din comitatulŭ Clușiului se desbină și apucă pe cărărĭ prăpăstióse uitândŭ mai de totŭ de marile principii ale luptei nóstre naționale și retăcindŭ pe potecile întunecóse ale unorŭ interese micĭ și neînsemnate locale.

Nu scimŭ într'adeverŭ ce se mai dicemŭ cândŭ astădĭ, în timpulŭ celorŭ mai aprigĭ asuprirĭ și prigonirĭ, vedemŭ pe Românii Clușiani certându-se despre aceea, care d'intre partidele contrarie este mai generósă, cea Gyarmathistă orĭ cea Joșicistă și cândŭ îi vedemŭ numerândŭ pe degete, ca țeranulŭ după ce și-a vêndutŭ găinile ce le-a dusŭ la têrgŭ, câțĭ funcțiunarĭ și funcțiunărașĭ „au căștigatŭ“ în urma învoielii unei părțĭ dintr'înșii cu partida prefectului.

Ei, dér pentru aceea ne luptămŭ noi adĭ pe pamêntulŭ sacrŭ alŭ vechei Transilvanie, ca se avemŭ în Clușiŭ c'unŭ subprefectu și cu vr'unŭ vice-notarŭ mai multŭ, despre carĭ se putemŭ dice cu mândriă strămoșéscă, că sunt născuțĭ Românĭ? Unde a remasŭ programa nóstră națională, unde principiile marĭ ale luptei nóstre pentru esistență, décă pentru vre-o doi, trei funcțiunărașĭ asupra cărora nicĭ că putemŭ dispune, nicĭ că putemŭ esercia vre-o înfluență, suntemŭ gata a dá mâna cu dușmanulŭ și a încheiá cu elŭ pacturĭ, carĭ se fie respectate numai pe câtŭ timpŭ îi vine lui la socotélă?

Noi, deu, nu așa amŭ înțelesŭ problema ce avea se-o resolveze alegêtorii noștri cu ocasiunea alegerilorŭ municipale din urmă. Noi credemŭ, că pentru binele generalŭ naționalŭ e indiferentŭ décă pretorulŭ dela Clușiŭ este unŭ X séu unŭ Y, căcĭ elŭ orĭ cine ar fi trebue se asculte de mai marii sei și décă aceștia îi comandéză rĕu nu e în stare a manevrá bine. Nu ne póte fi însĕ indiferentŭ, décă la cărma comitatului și a țerei se află unŭ dușmanŭ orĭ unŭ amicŭ alŭ neamului nostru; pe unŭ amicŭ trebue se'lŭ sprijinimŭ și se'lŭ aperămŭ, ear pe dușmanŭ trebue se'lŭ combatemŭ și se stăruimŭ ca se fie învinsŭ. Prin pacturĭ și învoielĭ înse inimiculŭ nu póte fi bătutŭ, mai alesŭ décă ocupă o posițiune mai forte și mai favorabilă și décă acele învoielĭ contribue numai a-o întărí și mai multŭ.

Nu spunemŭ ceva nou. Românii Clușianĭ au trebuitŭ se scie acésta, căcĭ ei mai multŭ ca alții au prilegiŭ de a învețá se facă deosebire între amicŭ și inimicŭ. De ce au săritŭ cu tóte astea în ajutoriulŭ prefectului și a partidei lui? Unulŭ din corespodenții noștrĭ, carĭ ne-a asiguratŭ, că este „neinteresatŭ în cestiune“ a spusŭ curatŭ și limpede adeverata causă: „cei ce au votatŭ pentru Gyarmathy au credutŭ, că mai mare va fi folosulŭ, décă vorŭ năsuí a scóte icĭ colo câte unŭ oficialŭ românŭ.“

Intrebămŭ acum în tótă sinceritatea: meritat'a acestŭ „folosŭ“ cu totulŭ neînsemnatŭ și problematicŭ ca o parte din alegêtorii românĭ ai județului Coșiocnei se'șĭ calce pe inimă și se sară în ajutorulŭ contrarilorŭ noștri declarațĭ și probațĭ prin nenumerate fapte îndreptate în contra esistenței nóstre naționale? — Respunsulŭ îlŭ lăsămŭ la judecata nepreocupatului cetitorŭ.

Nu voimŭ se cercetămŭ cele ce s'au petrecutŭ în sînulŭ clubului naționalŭ românŭ din Clușiŭ și décă cei 23 de alegêtorĭ românĭ carĭ au votatŭ pentru contra-candidatulŭ opozițiunalŭ br. Josika s'au purtatŭ corectŭ séu nu în adunările acelui clubŭ, dér trebue se recunóscemŭ, că în devisa lorŭ ca se contribue la resturnarea partidei guvernamentale, care în timpŭ de 12 anĭ a prigonitŭ și maltratatŭ fără de crutare pe Românii acelui județŭ, aflămŭ celŭ puținŭ o ideă, unŭ principiu de luptă.

Altă e cestiunea décă din punctŭ de vedere alŭ intereselorŭ generale naționale a fostŭ corectŭ ca cei 23 de înși se voteze cu partida maghiară opozițiunală, care nu a arătatŭ nicĭ câtŭ negru sub unghiă fată de Românĭ mai multă bunăvoință ca guvernamentalii. Noi credemŭ, că Românii din județulŭ Clușiului ar fi lucratŭ numai atuncĭ corectŭ cândŭ ar fi votatŭ cu toții de sine stătătorŭ în contra candidatului partidei guvernamentale séu cu toții s'ar fi abstinutŭ dela votare protestândŭ în contra volnicielorŭ celorŭ dela putere.

Nu voimŭ se mai facemŭ recriminări. Comitetulŭ permanentŭ electoralŭ alesŭ de conferența nóstră din 1881 a avutŭ o misiune la alegerile trecute municipale, care nu 'și-a cunoscut'o și nu și-a implinit'o. Acestei împrejurări este a se ascrie tótă confusiunea ce a domnitŭ intre alegêtorii noștri și care în Clușiu a produsŭ chiar o scisiune între Români.

Conjurămŭ pe Românii din județulŭ Clușiului, ca dênșii, cari au fost totdéuna între cei mai bravĭ, sĕ ne dé o dovadă de tăriă românéscă și se restabiléscă câtŭ mai curêndŭ solidaritatea între ei. Intre elementele nóstre de sine stătătóre nu póte se mai fie adi scisiune fără ca se sufere organismulŭ nostru naționalŭ. Gyarmatiștii si Josiciștii trebue sĕ se dea de lăturĭ și se facă locŭ adeveraților naționaliștĭ, carĭ fără nicĭ o șovăire se mérgă în unire pe cărarea, ce le-o arată interesele de viéța ale națiunei române!

Călătoria prințului de corónă în Orientŭ.

Intr'unŭ articulŭ de fondŭ „N. fr. Presse“ dela 14 (26) l. c. aprețiază însemnătatea politică a călătoriei prințului de corónă Rudolfŭ și a soției sale princesei Ștefania în Orientŭ în modulŭ următorŭ:

„Principele de corónă austriacŭ dimpreună cu soția sa s'au decisŭ o întreprinde peste șése sĕptĕmânĭ o călătoria în resăritŭ. In prima liniă se pare, că acéstă călătoriă are de scopŭ a întórce visitele domnitorilorŭ, carĭ au fostŭ astă véră pe la Viena. Așa au făcutŭ visite la Viena regele Milanŭ alŭ Serbiei mai de multeori, Carolŭ regele României și Alesandru principele Bulgariei, și așa este numai unŭ actŭ de curtoasiă, ca sĕ le întórcă visita mostenitoriulŭ Austriei, care este tinerŭ, vigurosŭ, setosŭ după călătorii și pe lângă aceea nu este împedecatŭ prin afacerile statului. Clironomulŭ Rudolfŭ cunósce Orientulŭ parte din călătoria sa, ce-o întreprinse până pe la Egipetŭ, parte din escursiunile sale de vênătóre și acuma voesce sĕ facă cunoscută cu Orientulŭ și pe soția sa și cu acéstă ocasiune sĕ-șĭ indeplinéscă și misiunea la curțile domnitorilorŭ statelorŭ creștine din Orientŭ. Décă acéstă visită împlinesce pe de-o parte unŭ actŭ de curtoasiă, pe de alta póte prin întărirea amiciției între statele orientale și între Austria sĕ lege și mai tare pe acestea de Austria.

Despre aceea că prințulŭ cu soția sa sunt persónele cele mai potrivite pentru o misiune atâtŭ de însemnată nu mai încape nicĭ o îndoélă, și dorimŭ din inimă, ca sĕ fie încoronată de succesele cele mai strălucite și sĕ le succédă, a asigurá și a întărí înfluință austriacă în direcțiune morală, politică și materială prin înfățișarea lorŭ personală. Influința austriacă în Serbia erá disputată, în România și Bulgaria nu esista, în Constantinopole erá pierdutŭ. Apoi câtă muncă și trudă n'au costatŭ până se se pótă înciripá căletoria principelui de corónă și amŭ dorí ca primirile ce-i se vorŭ face sĕ se facă din simpatia și din cugetŭ curatŭ alŭ poporațiunilorŭ orientale în semnŭ că dau înportanță pricteniei austriace. In Serbia o politică rațională și sănătósă vede numai în alipirea de Austria o promovare a intereselorŭ sale materiale și culturale și fată cu acestŭ curentŭ va înceta curentulŭ agitațiunii panslavistice. In România s'a arătatŭ mai pronunțatŭ disensulŭ între statulŭ celŭ tinerŭ și intre Austria. Acolo *nu erau agitațiuni panslavistice séu rusescĭ-bisericescĭ*, ci o politică premeditată de interese, care făcea frontŭ Austro-Ungariei, care ținea România departe de noi, până cândŭ în urma unei fericite diversiunĭ diplomatice a lui Bismarck prin visita lui Bratianu la cancelarulŭ germanŭ și prin visita regelui Carolŭ la Berlin (cândŭ a mersŭ se boteze) sa făcutŭ posibilă și visita lui la Viena, care are acum acea urmare, că clironomulŭ nostru se duce în visită la Bucurescĭ. In programa de căletoriă abaterea pela Sofia nu este cuprinsă din cănsiderațiune că Alesandru principele Bulgariei este vasalŭ formalŭ alŭ Sultanului și într'adevĕrŭ sluga și antegarda Rusiei. Tóte împrejurările din Bulgaria nu permitŭ visita clironomului nostru. Conflictulŭ bulgarŭ-rusescŭ a perdutŭ din caracterulŭ seu celŭ acutŭ, principele și-a afirmatŭ posițiunea și independința s'a încâtŭ în acéstă căletoriă și elŭ s'ar puté luá în considerațiune fără de a se nasce prin aceea o demonstrațiune antiruséscă. După tractatulŭ dela Berlin, care a concesŭ Bulgariei numai o miliția națională s'a formatŭ însĕ o armată bulgăréscă de 36,000 ómenĭ, care se conduce și se forméză din Sofia. Acolo furnică de oficerĭ și amploiațĭ militarĭ rusescĭ. Acuma va înțelege orĭ cine pentru ce va ocolí Sofia și numai Rusciuculŭ 'lŭ va atinge.

Acésta împrejurare ne face se discutămŭ situațiunea politică, în care sĕ întreprinde acésta caletoriă în Orientŭ. Căletoria acésta de curtoasiă se va fi plănuitŭ pe unŭ timpŭ, cândŭ se rĕcise relațiunile între Austria și între Rusia și ăcuma totușĭ sĕ realiséză, cu tóte că politica s'a schimbatŭ ceea ce arată, că nu póte fi privită ca demonstrațiune antirusescă. Asemeuea nu póte fi considerată ca unŭ respunsŭ la apropiarea Germaniei de Rusia, căcĭ a fost mai de multŭ hotărîtă și n'a putntŭ avé altŭ scopŭ decâtŭ de a întărí relațiunile păcinice cu vecinii nostri mai micĭ dela resăritŭ. Décă caletoria se estinde până la curtea dela Constantinopolŭ, fată de care nu esistă datoria de a i se face contra-visită, atuncĭ acésta are de scopŭ a liniștí pe Sultanulŭ, care arată órecare neîncre-

dere și a'lŭ câștigá pentru Austria. Prin urmare călĕtoria acésta întră în cadrulŭ pacinicu alu situațiunei....“

Se vede înse că „N. fr. Presse“ nu prea are mare încredere în „pacinica situațiune“, căci după cele ce le desvóltă mai susŭ arată că earăși s'a schimbatŭ scenería și că Rusia s'a apropiatŭ de Ruso-Germania. „Sĕmburele tuturoru situațiunilorŭ, dîce „N. fr. Presse“, este în totdéuna cestiunea că până unde merge amicitia între Germania și Rusia și décă îșĭ caută garanțiile cu Austria séu fară de ea séu peste capulŭ ei? Oficiosii austriaci, carĭ n'au nicĭ ideă de ceea ce plănuesce Bismark, sunt totdéuna gata cu laudele lorŭ, acum găsescŭ escelentă apropiarea lui de Rusia și vorbescŭ de reînvierea alianței celoru trei împĕrați. Dér esperiința ne-a arătatŭ, că acea alianță a făcutŭ posibilŭ resboiulu, a dusŭ pe Rușĭ la San-Stefano, și în urma congresului a desbinatŭ earașĭ cele trei împĕrații. Sĕ se mai repeteze odată joculu acesta?“ — „N. fr. Presse“ se bucură totuși că Rusia se declară pentru pace și că și-a strămutatŭ teatrulŭ politicei sale espansive în Asia centrală unde a dobênditŭ unŭ mare succesu prin cucerirea Mervului și paralisarea politicei anglese.

Cronica evenemintelorŭ politice.

„Românulu“ anunțândŭ visita archiducelui Rudolfu și a archiducesei Stefania scrie:

„O primire din cele mai splendide se va face în România înalțilorŭ óspeți, carĭ vorŭ fi găzduiți în palatulŭ dela Cotrocenĭ. In dina sosirii loru, (dela Constantinopolŭ) moștenitorii tronului Austro-Ungariei vorŭ fi întêmpinați la debarcaderulŭ dela Giurgiu de MM. LL. Regele și Regina și de înalții demnitari civili și militari ai statului, precum și de corpulu diplomaticŭ din capitală. Archiducele și Archiducesa vorŭ visitá și noulŭ castelŭ dela Sinaia, unde unŭ mare prânzu regalŭ va avé locŭ în onórea lorŭ. In urma AA. LL. se vorŭ duce pe Dunăre la Belgradŭ.“

Guvernulu unguerescŭ are întențiunea de a lărgí portulu dela Fiume. Ministeriulŭ de comunicațiune a convocatŭ o anchetă de esperți, care se studieze planulŭ la fața locului. In 25 l. c. acéstă anchetă și-a începutŭ consultările sub președința guvernorului comite Zichy. De față au fostŭ representanții ministeriului de comerciu, de marină, ai drumului du ferŭ alŭ statului ș. a. apoi espertii: inginerulu super. alŭ dockurilorŭ din Marsilia Mr. Barret, inspectorulŭ de constructiunĭ italianŭ reg. Diominico, căpitanalŭ de fregată Gal ș. a. Esperții vorŭ cercetá portulŭ cu deamĕruntulŭ și apoi îșĭ vorŭ dá opiniunea.

Cu ocasiunea desbaterei asupra budgetului instrucțiunei publice d. dep. G. Panŭ a ținutŭ unŭ discursŭ interesantŭ, în care a arătatŭ următórele cifre, ce înfățișéză situațiunea învețămêntului în România: „Luândŭ statistica școlelorŭ din anulŭ 1881—82, cea din urmă care s'a publicatŭ, étă ce vedemŭ: în comunele rurale avemŭ 2.459 școlĭ, din carĭ 1.945 sunt întreținute de statŭ, ér restulŭ sunt întreținute de comune și județe. Luândŭ apoi tabloulŭ generalŭ din țéră și cercetândŭ câte comune sunt, găsimŭ trei mii. Prin urmare, 550 comune sunt fără școle. In 550 comune lumina nu și-a făcutŭ încă drumŭ, 550 de comune sunt lipsite de orĭ-ce mijlocŭ de a puté învĕțá copiii noțiunile cele mai elementare de citire și scriere. Și se nu credemŭ, că acéstă lipsă de școlĭ s'ar simți numai cine scie prin ce înfundăturĭ depărtate ale țerei. Nu! Statistica oficială ne arată, că județulŭ Ilfovŭ, centrulŭ țerei, cuprinde în sine 14 comune, carĭ n'au școlĭ! Cândŭ venimŭ apoi la principiulŭ obligativității înscrisŭ în lege, cifrele ce ni se dau sunt încă și mai triste: dintr'o populațiune de peste 500.000 de copii, ce dupa lege ar trebui se mérgă la școlă, numai 83,000 primescŭ noțiunile elementare ale învĕțămêntului, ér restulŭ remâne în cea mai complectă ignoranță.“

Mercuri a fost a 70-a aniversarv a bătăliei dela Barons-Aube, în care împeratulŭ Wilhelm și-a câștigatŭ ordinulŭ rusescŭ Sf. George. Russia a trămisŭ o deputatiune anume la Berlinŭ spre a'lu felicitá și ai face omagie în modŭ solemnelŭ, dovedindŭ totodată prin acésta și bunele relațiuni ce esistă de presentu între Petersburgŭ și Berlinŭ.

Circulara ministrului de interne.

Ministrulŭ de interne unguerescŭ a adresatŭ cătră tóte municipiele din Transilvania și Ungaria o circulară cu data 24 Febr. sub nr. 911 de următorulu cuprinsŭ:

„Din diferite părțĭ ale țĕrii mĭ-a venitŭ scirea, că în timpulu mai nou érășĭ s'au începutu agitațiunile cu scopŭ de a lăți ură între rasse și confesiunĭ și spre a turburá pacinica lorŭ convietuire și că aceste agitațiunĭ se facŭ parte cu-o intențiune fără de consciință, parte cu-o nepreeugetare culpabilă.

Acéstă împrejurare mĕ îndatoréza, ca referindu-mĕ la ordinele mele circulare dela 2 Octobre 1882 Nr. 3397 și dela 28 Aug. 1883 Nr. 3484 sĕ provocŭ municipiulŭ: cá sĕ urmărésca cu cea mai viua atențiune orĭ și ce agitațiunĭ s'ar ivi în contra orĭ-cărei confesiunĭ, contra oricărui némŭ din cele ce trăiescŭ în țéră și de a le înăduși în germenele lorŭ, ér pe agitatorii înșișĭ fără deosebire de persónă, sĕ-i pedepsésca cu tótă severitatea legei, respective ne neamênatu sĕ mijlocésca întrevenirea autorităĭii competente în fiecare casŭ.

„Funcțiunarii și organele comitatelorŭ și ale orașelorŭ sunt a se provocá fără de amânare, ca sĕ procédă în contra unorŭ astfelŭ de agitațiunĭ cu cea mai mare priveghiare și energiă și totŭ ce vorŭ observá în acéstă direcțiune séu ce vorŭ ordoná în propria lorŭ sferă de activitate sĕ facă cunoscutŭ imediatu municipiului.

Dela municipiu (județu) însĕ aștepŭ, ca sĕ-mi raporteze despre mĕsurile luate în urma ordinului meu circularŭ câtŭ mai curêndŭ — ér despre cele ce le vorŭ observá precum și despre mĕsurile luate în urma acésta se mĕ înscĭințeze pe largŭ din casŭ în casŭ.

Budapesta, 24 Februariu 1884.

Tisza.

Din circulara acésta a dlui ministru de interne respiră unŭ spiritŭ absolutisticŭ. Tonulŭ în care este scrisă sémĕna multŭ cu acela alŭ ordonanțelorŭ, cu carĭ ministeriulŭ austriacu a întrodusŭ starea escepțională pentru Viena și jurŭ. Décă esistă adĭ vr'o agitațiune în sensulŭ circularei, atuncĭ acésta totŭ Ungurii o facŭ, acei Ungurĭ, carĭ îșĭ dau intoleranța la fiecare ocasiune pe fată, fără nicĭ o sfiélă. Câtŭ pentru agitațiunile antisemitice, foile guvernului mărturisescŭ, că aceste esistă și că vinŭ din partea Ungurilorŭ estremĭ. Póte că d-lŭ Tisza se fi avutŭ în vedere mai vêrtosŭ aceste agitațiunĭ. Cine ne garanteză însĕ, că circulara de mai susŭ va scutí în aceea-șĭ mesură și pe ceilalțĭ Nemaghiarĭ, în contra urei și a intoleranței, cum va aperá pe Jidanĭ? Suntemŭ curioșĭ se vedemŭ, décă strictulŭ avisŭ alŭ d-lui Tisza va face sĕ înceteze séu celŭ puținŭ se se mai stêmpere agitațiunea maghiară în contra elementului românescŭ, pornită în tótă țéra. Purtarea de până acuma a organelorŭ guvernului, carĭ întrevinŭ numai cândŭ e vorba de apĕrarea Jidanilorŭ, nu ne pré dă multă speranță în privința acésta.

Orĭ carĭ ar fi înse mĕsurile organelorŭ guvernului în urma circularei, noi Românii carĭ luptămŭ între marginile legii pentru drepturile nóstre cele mai sânte, se nu uitămŭ nicĭ unŭ momentŭ de datoria, ce-o avemŭ cătră poporŭ și se-lŭ apĕrămŭ în contra terorisărilorŭ și prigonirilorŭ, vină ele din orĭ și ce parte, se-lŭ apĕrămŭ printr'o purtare leală și înțeléptă, dér mai pe susŭ de tóte energică și consciă de demnitatea și de virtuțile cetățenescĭ, carĭ distingŭ pe Româniĭ.

Coalițiunea magnațilorŭ cu opozițiunea din cameră.

Mare spaimă a produsŭ în tabera guvernamentală faima, că opositiunea din camera magnațilorŭ are de gându de a încheiá o alianță ad hoc cu partidele opoziționale spre a resturná cabinetulŭ Tisza la alegerile viitóre. Organulŭ de căpetenia alŭ Kossuthiștilorŭ declară în numĕrulŭ sĕu de Sâmbăta trecută că partida Independenților se unesce cu cealaltă oposițiune (a magnațilorŭ cu oposiționalii moderați din cameră) numai, ca sĕ contribue la căderea ministeriului Tisza. „Până cândŭ nu va fi trântitŭ acestŭ guvernŭ“, dice „Egyetértés“, calea nóstră într'o privință se unesce cu aceea a celeilalte oposițiunĭ. După ce va cădé Tisza, cărarile nóstre se vorŭ despărțí în orĭ-ce casŭ. Sistemulŭ conservativilorŭ, care va înlocuí pe celŭ de adĭ, fie mai bunŭ orĭ mai rĕu: căderea lui Tisza o pretinde Nemesca, ce se manifestă în voința seriósă a națiunei.“

Organulŭ d-lui Tisza „Nemzet“ atacă în modŭ înverșunatŭ noua coalițiune dicêndŭ că liberalismulu unguerescŭ este în periculu și că cu elŭ se va pierde și țera. Totodată întrébă, décă este iertatŭ a se încheiá o asemenea coalițiune lăsândŭ la o parte principiele numai cu scopŭ de a resturná guvernulŭ? — „Pesti Naplo“ rĕspunde lui „Nemzet“ c'unŭ: Risum teneatis. Apoi spală pe „Pester Lloyd“, care cu tactica lui cunoscută cere dela coalițiune o programă detailată și hotărîtă declarându, că între matadorii oposițiunei nu este înțelegere. Ar voi „P. Lloyd“ sĕ afle și numele magnaților oposiționalĭ. „Nu va trece multŭ și le vețĭ aflá în foculŭ luptei electorale“ rĕspunde „Napló“. Asemenea vețĭ aflá și programa coalisaților.

„Partida guvernului, adauge „Napló“, nu de multŭ rîdea, cândŭ i se vorbea de cooperarea oposițiunei magnațilorŭ la alegerĭ. Vedêndŭ însĕ că într'adevĕrŭ a datŭ semne, că voiesce a pășí solidarŭ cu oposițiunea din cameră și are de gândŭ a luá parte activă și la alegerĭ; cândŭ au vedutŭ, că amêndoue partidele oposiționale din cameră s'au înțelesu în aceea, ca cu puterĭ unite se se lupte în contra guvernului la alegerĭ: — atuncĭ a începutŭ sĕ sêmță, că nu mai e glumă și că timpulu tacticei celei comóde a trecutŭ și că Tiszaiștii se află înaintea unorŭ alegerĭ așa de fierbinți, încâtu ele potŭ sĕ topéscă ușoru și maioritatea guvernamentală...“

Din comitatulŭ Cojocnei în Februariu 1884.

Stimate D-le Redactorŭ! In 20 Februariu a. c. românimea din cerculŭ Ormenișului a avutŭ o di de bucuriă. In acéstă di Românii din acestŭ cercŭ ajutați de câți-va proprietarĭ ungurĭ partisanĭ de ai baronului Josika a înfrântŭ póte pentru totdeauna puterea și dominațiunea partidei guvernamentale și a clicei funcțiunarilorŭ dela comitatŭ, în acestŭ cercŭ. Victoria apare cu atâtŭ mai strălucită, cu câtŭ între împregiurările de față pe lângă legea electorală cea escepțională și feudală, pentru Românĭ de de totŭ nefavorabilă, n'au lipsitŭ nicĭ uneltirile celorŭ dela putere. Acuma așa se vede că tóte s'au înfundatŭ. Incepŭ a pricepe și proprietarii ungurĭ de pe la țéră, ca și magnații din Pesta, că politica șoviniștilorŭ dela guvernŭ și a celorŭ dela cârma municipielorŭ nu póte duce la ceva bine. Decĭ rĕsturnarea pe totŭ loculŭ a celorŭ îngâmfați a devenitŭ parola dilei. Se trecŭ la obiectŭ!

In diua susu amintită s'a făcutŭ alegerea celorŭ 10 representanțĭ din acestŭ cercŭ pentru consiliulŭ municipalŭ, din causă că alegerea dela 15 Novembre an. trecutŭ, sĕvêrșindu-se în modŭ ilegalŭ și care eșise în favorulŭ partidei lui Gyarmathi, a fostŭ nimicită. Partida națională română în frunte cu președintele clubului acestui cercŭ Ludovicŭ Simonŭ a desvoltatu de astădată o mai mare activitate întru prepararea têrêmului. Atâtŭ prin corespondențe private, câtŭ și în persónă se silí acestŭ bărbatŭ zelosŭ în causele nóstre naționale a prepará spiritele și a îndemná pe cei competenți la lucru. Au și aflatŭ resunetŭ aceste nobile năsuințe mai la tótă suflarea românéscă din acestŭ cercŭ. Cu deosebire preotulŭ din Chiciudŭ Petru Rusu atâtŭ înainte de alegere câtŭ și în diua alegerei a desvoltatu o activitate nespusŭ de mare spre a pune în ordine partida nóstra făcêndŭ se câștigămŭ prin acésta mai de duóe orĭ atâți votanți.

Așa între 231 voturĭ, câte s'au datŭ 141 voturĭ au fostŭ pentru candidații partidei coaliate romano-maghiare și numai 90 pentru ale celei guvernamentale. E de însemnatŭ înse că și din aceste 90 voturĭ vre-o 38 au fostŭ ale unorŭ nemeșĭ serăntocĭ și flămândĭ din Șopteriu, carĭ fiindŭ, toți pendenți dela Siko Lajos proprietariulŭ de acolo și corifeulŭ partidei guvernamen-

tale, au trebuitŭ sĕ-lŭ urmeze de silă. Ceilalți au fostŭ parte érăși nemeșĭ câștigațĭ cu banĭ și beuturĭ parte înfluințațĭ de unii funcțiunarĭ, pre cândŭ voturile partidei nóstre au fostŭ ale celorŭ mai inteligențĭ și avuțĭ ómenĭ din acestŭ cercŭ, va sĕ dică partidă antiguvernamentală este compusă din elemente solide și basate pe moralitate, ér nu pe corupțiune și presiune.

Dintre candidați conformŭ pactului făcutŭ cu proprietarii ungurĭ au eșitŭ 5 Românĭ și 5 Ungurĭ. Cei 5 Românĭ sunt: Alesandru Bohățelŭ, căpitanu supremŭ în pensiune, locuitoriu în Clușiŭ, Dr. Aurelŭ Isacŭ, advocatŭ în Clușiŭ și trei preoțĭ: Ioanŭ Hossu jun. din Milașulŭ mare, Alesandu Lupanu din Silvașulŭ de Câmpiă și Alesandru Bărbulescu din Sân-Mihaiu.

Décă aprețiămŭ bine valórea acestei alegerĭ trebue sĕ constatămŭ, că noi Românii prin dênsa amŭ câștigatŭ, căcĭ deși alegĕtorii din acestŭ cercŭ sunt în majoritate Românĭ adeca 2 din 3 părți, totuși prin uneltirile contrarie până acuma nu puteamŭ alege bărbați de a-ĭ noștri devotați causei națiunale, ci și de se alegeau Românĭ, accia erau totŭ instrumente, cari se alegeau numai din grația, ca sĕ scótă ochii Românilorŭ, că și ei sunt representați în consiliulŭ municipălŭ. Câștigulŭ celŭ mai mare pentru noi însĕ este, că prin acéstă alegere ne-amŭ esercitatŭ forțele și amŭ pututŭ sĕ vedemŭ, ce putemŭ face, décă conlucrămŭ cu toții în unire. Până acum nu ne încredeamŭ în forțele nóstre, de aceea nicĭ că amŭ cutezatŭ sĕ pășimŭ noi de noi, căcĭ ne temeamŭ, că pe lângă uneltirile celorŭ dela putere și pe lângă presiunea proprietarilorŭ, carĭ în multe casurĭ vexéză și pe preoții noștri ușoru amŭ fi pututŭ sĕ facemŭ fiasco bunăóră cum audimŭ, că a pațit'o Dr. Rațiŭ din Turda la Aghirbiciu.

Acéstă învingere a nóstră însĕ, deși modestă ne póte serví de școlă și de încuragiare pe viitorŭ, cândŭ póte vomŭ păși noi de noi. Suntem mulțumiți de astădată cu luarea unei redute din fortăréță; putemŭ însĕ sperá, că cu altă ocasiune vomŭ cucerí tótă cetatea. Este de lipsă însĕ pentru a puté face acésta, ca preoții noștri, carĭ locuiescŭ în comune, unde sunt și proprietarĭ de ungurŭ sĕ se emancipeze atâtu pe dênșii câtŭ și pe locuitorii și alegĕtorii românĭ de sub influința acestora, căcĭ altfelŭ noi de noi numai cu mare greu ne putemŭ cugetá la o acțiune compactă și cu șanse de reușită. Ómenii sĕ fie liberĭ de înfluințe străine, căcĭ numai atuncĭ potŭ fi și alegerile libere și aleșii sĕ represente voința poporului. Mai departe e de lipsă ca inteligența română sĕ convină mai desŭ laolaltă și sĕ se consulte despre causele nóstre de viéță și pe cei neînteresațĭ sĕ-i convingă despre necesitatea conlucrărei tuturora la opera regenerărei némului nostru. Inainte de tóte însĕ sĕ fie îngrijitŭ, ca Românŭ sĕ fie aprovisiunați cu diarele necesare, ca sĕ cunóscă curentulŭ politicŭ și spiritulŭ timpului.

Succesulŭ, ce l'a dobênditŭ inteligența română din acestŭ cercŭ, este celŭ de ântâiŭ (?) triumfŭ alŭ romanismului din acestŭ comitatŭ. De astădată triumfară cu ajutoriulŭ câtorva proprietarĭ de ungurŭ, mâne póte sĕ triumfeze și de sine, căcĭ atâțĭ proprietarĭ se aflá și dintre Românĭ în acestŭ cercŭ, carĭ nu sunt inferiori celorŭ de ungurŭ, numai sĕ urmeze esemplulŭ lui Ludovicŭ Simonŭ alŭ colegului lorŭ. E frumosŭ și stă bine unui bărbatŭ inteligentŭ și cu stare materială ca L. Simonŭ sĕ se pună în fruntea conaționalilorŭ sĕi și sĕ le apere drepturile și interesele. Sĕ sperămŭ, că și în alte cercurĭ se vorŭ aflá imitatorĭ, și atuncĭ causa nóstră în acestŭ comitatŭ va căstigá multŭ, românimea va ocupá o posițiă si unŭ rolŭ demnŭ de dênsa.

Nu potŭ sĕ terminezŭ acéstă corespondență fară de a amintí pe acei preoți, carĭ s'au purtatŭ cu totulŭ indiferențĭ față de acéstă alegere în câtŭ nicĭ la alegere nu au luatŭ parte. Aceștia sunt: Lazărŭ Stupineanŭ din Fiscutŭ cu toțĭ alegĕtorii din comuna sa; Ioanŭ Popŭ din Visura; Demetriu Rusŭ din Chibulcutŭ; Basiliu Turcu din Șopteriu; Basiliu Sintcu din Tușinŭ și Cimonea din Țăgșorŭ. Fiă-le destulŭ cu atâta. —.—

Curierulŭ literarŭ.

Sumarŭ: Daculŭ din Carpațĭ înaintea Senatului Romei, și Horia, Cloșca și Iancu în Sorbonna Parisului. Cursulŭ d-lui Alf. Rambaud la Sorbona. — 1784—1884. — Centenariulŭ lui Horia. — O modă la Paris în 1784.

Décă cine-va ar stá de vorbă c'unŭ pictorŭ — românŭ, bunióră — și ar aduce șirulu vorbei sale asupra minunatei fabule a lui La Fontaine, „le Paysan du Danube", pictorulu ar vedé îndată înfățișîndu-i-se înaintea ochilorŭ tabelulŭ, pe care nemuritorulŭ fabulistŭ alŭ Franciei l'a făcutŭ în versurile sale. Simțindu-șĭ fantasia, ca-ĭ vibră cu putere ca la orĭ-ce adevĕratŭ artistŭ, pictorulŭ românŭ și-ar aședá îndată personagiele scenei sale. In mijlocŭ, Daculŭ mândru, dreptu și mare, făcêndŭ sĕ resune templulŭ lui Jupiter Capitolinulŭ de adevĕrurile omenirii suferinde; împregiuru-ĭ, senatorii Romei imperiale, doborîțĭ sub mulțimea corupțiunilorŭ decădinței, privindŭ pe țĕranulŭ Dunării cu nisce ochĭ, în carĭ s'a stinsŭ până și amintirea virtuțilorŭ strămoșescĭ.

Pictorulu ar surprinde imediatŭ din versurile lui La Fontaine frumusețea și învĕțămêntulŭ contrastului, ce nasce din acéstă scenă. Adêncŭ pătrunsŭ de acestŭ contrastŭ, elŭ ar realisá versurile poetului într'unŭ tablou, alcătuitŭ póte cu mai multă artă de câtŭ, bunióră, acela în care, după câte-va admirabile versurĭ ale lui Racine (Britannicus), elŭ ne-arŭ arĕtá în acelașĭ Senatŭ romanŭ pe Agripina, mama luĭ Nerone, ascunsă după unŭ vĕlŭ — invisible et présente — și conducêndŭ ea, femeiă, deliberațiunile pseudo-stăpânitorilorŭ lumii.

Ce-ar dice însĕ acelașĭ pictorŭ, cândŭ i s'ar vorbi de unŭ tablou, în care în loculŭ senatorilorŭ ar trebui sĕ pună pe toțĭ aleșii istoriei universale; în care ar alege dreptŭ scenă, nu templulŭ lui Jupiter Capitolinulŭ, ci străvechia Sorbonă a Parisuluĭ; și în care, în fine, în loculŭ „țĕranuluĭ dunărénŭ" ar pune pe Horia, pe Cloșca și pe Iancu, capii revoluțiunilorŭ transilvane, rude de aprópe ale Daculuĭ din vremile bĕtrâne?

*

Pictorulŭ ar dice póte, și cu dreptŭ cuvêntŭ, că tabelulŭ lui n'ar fi possibilŭ. Cum? în Sorbona, alăturĭ de Condé și de Bosuet, de Virgilie și de August, cei trei obscurĭ eroĭ ai libertăților transilvane? Lucrulŭ n'a pututŭ sĕ fiă.

Și cu tóte acestea, lucrulu a fostŭ.

In trei septĕmânĭ d'a rêndulŭ, în fie-care Lunĭ după aceiașĭ catedră, după care unŭ magistru alŭ sciinței vorbise cu o óră maĭ înainte tinerilorŭ și bĕtrânilorŭ studioșĭ de mărirea lui Bossuet și de poesia luĭ Virgiliu, unŭ altŭ magistru le povestea istoria lui Horia, lui Cloșca și a lui Ianncu.

Audindu-lŭ cum desfășóră înainte-ne sumbrele peripeții ale tragedielorŭ transcarpatine, noi Românii care l'ascultămŭ, ne uitămŭ unii la alții într'o tăcere mai vorbitóre de câtŭ tóte discursurile; ne întrebămŭ prin ochĭ déca ne aflămŭ într'adevĕru la Sorbona, décă onor. d. Alf. Rambaud vorbia și décă nu cumva eram noi jucăria unora din acele visurĭ strălucite și înșelătóre, carĭ îngână și alintă uneorĭ tinerile imaginațiunĭ.

Mirarea nóstră devenia mai mare, cu câtŭ profesorulŭ intrá în mai multe amĕnunte, din carĭ unele, chiar pentru noi, auditorii românĭ, nu erau cunoscute. Și câte din ele, vaĭ! nu le scimŭ încă și nu voimŭ sĕ le învĕțamŭ.

*

Profesorulŭ îșĭ urma desvoltările; espunea mersulŭ revoluțiunilorŭ, și, din când în cândŭ, făcea sĕ reiésă înaintea auditorilorŭ câte una din acele epice scene ale luptelorŭ române, audia împregiuru-ĭ frémĕtulŭ discretŭ, dér elocinte, care arétă totdéuna oratoruluĭ, că cei ce îlu ascultă mergŭ cu dênsulŭ într'aceiașĭ simțire.

La finele lecțiunilorŭ, bĕtrânii prietenĭ ai Sorbonei, cei carĭ au aplaudatŭ pe Michelet și aplaudă acum pe d. Rambaud, plecândŭ spre casă, vorbescŭ de acestŭ nou subiectŭ. Audiamŭ pe unulŭ din acestĭ vechĭ universitarĭ dicêndŭ cu mirare și ca și cum s'ar fi certatŭ cu spiritulŭ Sorbonei, că cunoscea personalitatea lui Spartacus, pe acelea ale unora ein țĕranii Franciei din evulŭ mediu, dér că nu audise âncă de Horia și de Iancu, — duóĕ nume, pe carĭ bĕtrânulŭ în curte, ca și profesorulŭ pe catedră, se silea și, lucru bizarŭ! reușea a le dice fórte bine, cu pronunțarea și intonațiunea românéscă.

Ascltaserămŭ pe profesorŭ și ascultai comentariele auditorilorŭ cu acea nemărginită mulțămire sufletéscă, pe care o înțelegu cei carĭ, perduțĭ în midloculŭ străinilorŭ, audŭ une orĭ vocĭ amice vorbindŭ de țera lorŭ.

Horia și Cloșca la Paris, la Sorbona în 1884! S'ar crede, că incomparabilulu orașŭ are unŭ geniu care-ĭ șoptesce în fiă-care anŭ, în fiă-care di pentru cine trebue sĕ-ĭ bată inima, câtra cine e dreptŭ sĕ-șĭ ațințe privirile sale.

Sunt o sută de anĭ de cândŭ în Carpații Românismului se audiră aceste cuvinte: și țĕranulŭ e omŭ", cuvinte cu atâtŭ mai monstruóse cu câtŭ erau mai adevĕrate, cu atâtu mai grozave cu câtŭ erau mai umane.

Geniulŭ Parisului sciutŭ-a óre, că astădĭ după o sută de anĭ, în 1884, se va celebrá centenariulŭ omului care-și jertfi înfiorătorŭ viéța, stăruindŭ a crede că „și țĕranulŭ e omŭ?"

Nu sciu, ceia ce sciu însĕ este, că înainte de a se fi celebratŭ în mijloculŭ Carpaților centenariulŭ lui Horia, Parisulŭ, capulŭ lumii, le-a celebratŭ spunêndŭ într'unulŭ din admirabilele sale institute istoria eroului transilvanŭ, auditorilorŭ venițĭ din tóte părțile lumii. Cum se póte onorá mai demnŭ viéța unui luptătorŭ alŭ libertății, décă nu povestindŭ urmașilorŭ, fără laude, fără panegirice, viéța lui, décă nu lăsându-sĕ vorbéscă cu a lorŭ elocință iresistibilă numai faptele sevênșite de luptătorŭ?

Astfelŭ a celebratŭ Parisulŭ centenariulŭ primei revoluțiunĭ transilvane. S'ar crede, că acelu geniu, de carĕ vorbiamŭ mai susŭ a șoptitŭ unuia din profesorii Sorbonei sĕ facă în anulŭ scolarŭ 83—84 istoria micilorŭ naționalitățĭ dintre Cărpațĭ și Balcanĭ, pe urmă, a potrivitŭ ca tocmai în primele sĕptĕmânĭ ale lui 1884 lecțiunile sĕ fie închinate lui Horia, și astfelŭ nu înaintea unui publicŭ numerosŭ, care nu l'ar fi înțelesŭ, ci înaintea 40—50 de auditorĭ, Parisulŭ în Sorbona a sălutatŭ, după o sută de anĭ, pe unulŭ din martirii libertăților române.

„Fură Atenele, a fost Roma și este Parisulŭ", dice Victorŭ Hugo, și Parisulŭ va fi orĭ-ce s'ar dice în contra-i, va fi mereu, până cândŭ inima lui va bate de-o potrivă cu și pentru întréga omenire, până cândŭ într'însulŭ va trai mereŭ acea „caritas generis humani", de care vorbia oratorulŭ Romei republicane.

*

Timpulŭ trece și cu dênsulŭ sĕ ducŭ și aprecia-țiunile nedrepte, ne diceamŭ noĭ ascultândŭ pe simpaticulŭ d. Rambaud.

Acum o sută de anĭ, în 1784, Parisulŭ lui Ludovicŭ XIV celebrá pe martirulŭ libertății transilvane în acelașŭ modŭ copilărescŭ, cum celebrá și pe Franklin pe Rousseau, pe Voltaire și pe Montesquieu.

Erau atuncĭ la modă bastóne à la Franklin, jachete à la Rousseau — culóre c'unŭ nume bizarŭ, purtată după nascerea Delfinului, cum spune d. Quicherat în „Istoria costumului francesŭ"; — erau tabachierĭ și scaune à la Voltaire, erau gulere „à la Légistateur", adică à la Montesquieu, și erau pentru dame peptănăturĭ „à la Horia".

In Parisŭ atuncĭ, rĕsuná ca unŭ felŭ de iurușŭ de petrecerĭ și chiote de veselii. Temeliele regalității se clătinau bătute de vijelii ascunse, vechia stare de lucrurĭ se desfundá din tóte părțile, ér grădina dela Tuilleries și arcadele dela Palais-Royal erau mai animate și mai pline decâtŭ totdéuna. Modele urmau unele după altele cu o iuțélă amețitóre. Cândŭ una ținea câte o sĕptĕmână sĕ dicea, că face parte din cele eterne. Cei ce le înventau se chinuiau di si nópte sĕ le schimbe pré iute. Peptĕnătura „à la Horia" dăinui câtŭ și sóțele ei. Gazetele belgiane vorbiau de dênsa ș'o esplicau cetitorilorŭ lorŭ spunêndŭ-le, că e făcută pentru a celebrá evenimentele din Transilvania.

Parisulŭ îșĭ însărciná p'atuncĭ pe perucorii sei de a „actualisá" cele ce se petrecŭ în Europa. Lucrulŭ adĭ pare năsdrăvan; pe atuncĭ erá fórte firescŭ. Jules Janin și frații de Goncourt, în operile lorŭ asupra societății secolului XVIII, arétă, câtŭ de însemnată erá corporațiunea peruorilorŭ. Dagé, Dumont și Léonard, artistĭ în mânuirea peptenului, erau la Parisŭ, pe la finele secolului XVIII, ceia ce erau, în palătele Cesarilorŭ la Roma liberții și sclăvii cu multe însușirĭ. Ei făceau reputațiunea poeților și autorilorŭ dramaticĭ, ei numiau în funcțiunĭ, ei demonstrau spiritulŭ dómnei X. și criticau salonulŭ d-nĕi Y; în fine ei îșĭ arogaseră dreptulŭ de a ține pe parisianĭ, décă nu cu condeiulŭ celŭ puținŭ cu peptenulŭ, în curentŭ cu cele ce se petreceau în Europa.

De aci, peptănătura „à la Horia" purtată de damele francese 1784.

In 1884, Horia e celebratŭ de unulŭ din cei mai luminațĭ dintre tinerii istorici ai Franciei republicane; și în auditoriu printre Francesĭ și Germanĭ, printre Românĭ și Anglesĭ, printre Suedesĭ și Rusĭ, trei fii ai cavalerescei Ungarie ascultă istoria „iobagiului" românŭ.

(„Românulŭ".) **Gion.**

„Moda cea mai nouă politică.“

(Continuare.)

In timpulŭ de dinaintea anului 1848 se înfăţişézā împărţirea proprietăţii unguresci pe basa unorŭ date, deşi nu oficiale statistice, dér sigure, precum urmézā:

Moşie şi latifundii într'o întindere teritorială de preste 5000 de jughere, se aflau în mânile a 600 de familii. Proprietatea mare de mijlocŭ (de câte 1000 până la 5000 de jughere) se împărţiá între 3000 de familii. Proprietatea de mijlocŭ, 200 până la 1000 de jughere, erá în mâna a 7000 de familii. Afară de acestea mai erau 235,000 de proprietăţĭ nobilitare micĭ şi cetăţĕnescĭ şi 545.000 de sesiunĭ urbariale.

Aşadéră întréga proprietate mare a ţĕrei (afară de bunurile statului şi ale bisericei) se aflá în mânile a 600 de familii de magnaţĭ. Totŭ pămĕntutŭ cultivatŭ înainte de 1848 cuprindea unŭ arealu de 48 de milióne de jughere, posesiunea urbarială, socotită după actele de rescumpĕrare, 10 milióne de jughere, pentru carĭ însĕ trebuiau a se plăti imposite şi dărĭ domnului de pămĕntŭ. Subtragêndŭ acum cele 2¹/₂ milióne de proprietăţĭ cetăţenescĭ, resultă, că statulŭ, nobilimea şi preoţimea aveau în mânile lorŭ aprópe 45 de milióne de jughere.

Pe cândŭ în Boemia, unde divisibilitatea posesiunii erá îngreunată încâtva prin instituţiunile de maiorate şi seniorate, abia sunt mai multŭ de 30,000 de jughere împreunate într'o mână, magnaţii în Ungaria posedeau, chiar şi după scăderea bunurilorŭ urbariale eliberate, câte 150—200,000 de jughere, va sĕ dică 15—20 de milurĭ pătrate, şi cele 29 de moşii ale principelui Paul Esterházy mai că se potŭ asemĕná în privinţa estinderii cu regatulŭ Würtemberg. Din întréga Ungariă erau 350 de milurĭ pătrate într'o singură mână (a principelui Paul Estzterházy), 200 de milurĭ pătrate în mânile altorŭ 10 familii (ale principelui Batthyányi, ale comitelui Nicolau Eszterházy, ale principelui Palffy, ale lui George Sina, ale comitelui Schönborn, Szechényi, ale comiţilorŭ George, Ludovicŭ şi Stefanŭ Károlyi, ale comitelui Iónŭ Palffy), altele 200 de milurĭ pătrate în posesiunea clerului înaltŭ; pe lângă acestea bunurile celorlalţĭ 590 de proprietarĭ marĭ, ale familiilorŭ regale şi ale statului. Ce mai remâne acum din întréga ţérā cultivabila pentru nobilime, pentru proprietarulŭ cetăţénŭ şi ţĕranŭ?

După acestea autorulŭ arată cu cifre, ce disproporţiune esistă între proprietatea mare de-o parte şi între proprietatea mijlociă şi mică de altă parte după singuraticele comitate. Astfelŭ erá proporţiunea între proprietatea mare şi cealaltă proprietate în comitatulŭ Bihorului 257 : 48; în Baranya 163 : 24; în Weissenburg 100 : 45; în Raab 62 : 17; în Wieselburg 61 : 1; în Şomogy 213 : 60; în Ödenburg 145 : 25; în Tolna 120 : 47; în Eisenburg 196 : 56; în Vesprimŭ 120 : 50; în Borşod 109 : 85; în Heveş-Solnocŭ 146 : 120; în Arva 80 : 7; în Bacs-Bodrogh 306 : 40; în Barşŭ 80 : 25; în Pojunŭ 173 : 45. Sumândŭ aceste date, vedemŭ, că proporţiunea între proprietatea mare şi cealaltă în numitele 17 comitate preste totŭ este cam 22 : 6.

„E de prisosŭ“, continuă Timoleon, „a mai înşirá şi celelalte comitate. Din tóte cele 48 de milióne de jughere de pămĕntŭ roditorŭ erau aprópe 65 de procente în mânile statului, ale corónei, ale înaltului clerŭ şi ale înaltei nobilimĭ. — Pe atuncĭ se împărţiau cele 48 de jughere în modulŭ următorŭ: proprietăţĭ ale corónei, statului, episcopatului şi ale magnaţilorŭ în numĕrŭ rotundŭ 30, ale nobilimii 15 milióne de jughere. In vreme ce statulŭ, coróna, 600 de familii de magnaţĭ şi clerulŭ ocupau 30 de milióne de jughere, posedea nobilimea mijlociă şi mică numai 15, împreună cu cetăţenimea 18 milióne de jughere. Fiindŭ-că magnaţii, episcopatulŭ şi statulŭ avea în multe locurĭ, érā clerulŭ de josŭ pretutindinea posesiunĭ mai micĭ de 5000 de jughere şi fiindŭ-că noi n'amŭ înşiratŭ comitatele transilvane, unde complecsele de posesiunĭ sunt în generalŭ mai micĭ, trebue se scădemŭ 16 procente spre a înfăţişá esactŭ proporţiunea dintre posesiunile domnilorŭ marĭ şi dintre ale celorlalţĭ posesorĭ de dinaintea anului 1848.

Putemŭ decĭ afirmá fără a esagerá, că 50 de procente din proprietatea de pămĕntŭ unguréscă înainte de anulŭ 1848 a fost proprietate a domnilorŭ marĭ de pămĕntŭ. Şi cum stă astădi cu posesiunile domnilorŭ marĭ de pămĕntŭ şi cu latifundiile?

Deşi nu numimŭ noi numai o posesiune de 5000 până în 10.000 de jughere posesiune domnéscă ci şi una de 1000 până la 10.000 de jughere şi aceea, care cuprinde mai multŭ de 10.000 o numĕrămŭ chiar la latifundii, totuşĭ sunt de constatatŭ următórele proporţiunĭ de numerĭ: posesiune domnéscă cu 32 %, latifundii cu 7·4 %, la olaltă 39·4 %. Ameliorarea face aşadéră 11.4 procente. Şi ce urmézā de aicĭ? Că proprietatea mijlociă şi mică a crescutŭ pe socotéla domniilorŭ şi încă într'unŭ modŭ însemnatŭ, căcĭ aceste 11.4 procente represéntă milióne de jughere, deórece totŭ pămĕntulŭ de arĕtură cuprinde în presentŭ 53 de milióne de jughĕre. Singuratice familii de posesorĭ mijlocii se ruinară; ba şi între ţĕranĭ au făcutŭ uşurăria (cămătăria) şi mai alesŭ manipulaţiunea cea rea şi risipa pustiirĭ marĭ. Una însĕ e deplinŭ sigurŭ, că proprietatea mijlociă şi mică s'a lăţitŭ pe spesele domniilorŭ (moşiilorŭ marĭ). Firesce că s'au vêndutŭ şi s'au parcelatŭ mai vĕrtosŭ bunurĭ de ale statului, dér şi moşii de ale magnaţilorŭ s'au îmbucălăţitŭ. Nu mai sunt atâtea domnii de 100,000 séu 200.000, ba nicĭ numai de 80.000 de jughere, ca înainte de 1848. Puterea îmbucătăţitóre a legilorŭ creditare şi miculŭ numĕrŭ de fideicomise a provocatŭ decădinţa, abstrăgêndŭ cu totulŭ dela risipa aristocraţiei.

Care interesŭ îlŭ vàtĕmă decĭ mai multŭ procesulŭ străformării proprietăţii marĭ, care procesŭ durézā dela 1848? Interesulŭ oligarchicŭ!

Décă-i merge rĕu nobilimii mijlocii, acésta nu vine de acolo, pentru că proprietatea mijlociă se ruinézā. Se întêmplă tocmai contrarulŭ dela acésta. Numai singuratice familii se ruinézā, proprietatea mijlociă însĕ nu-şĭ schimbă caracterulŭ.

Chiar şi între ţĕranĭ s'au putstŭ vedé icĭ colea, celŭ puţinŭ în timpulŭ din urmă, apariţiunĭ bolnave; însĕ a urmatŭ, întru câtŭ aceste apariţiunĭ privescŭ, miseriile de transiţiune, o ameliorare; întru câtŭ însĕ aceste rele sunt stabile, ele privescŭ mai puţinŭ pe ţĕranulŭ ungurŭ séu nemţu. In Ungaria sudică e o apariţiune stabilă, că ţĕranu sĕrbĭ se ruinézā; sesionalistulŭ devine locatarŭ (chiriaşŭ), apoi dilerŭ, până ce în urmă emigrézā în Serbia. Şi cine-i ocupă loculŭ? Ţĕranulŭ ungurŭ şi nemţŭ. In Slavonia, unde preste totŭ nu esistă proprietate mijlociă şi nobilime mică, unde sunt numai imense domnii şi sesiunĭ ţĕrănescĭ, proprietarii îşĭ perdŭ pe rêndŭ proprietăţile. Şi cine li le iea? Ţĕranii ungurĭ şi nemţĭ, carĭ emigrézā din Bacĭca, Baranya şi Şomogy. Statistica de 40 de anĭ arată, în ce mĕsură a înaintatŭ acestŭ procesŭ.

(Va urmá.)

Diverse.

(Generalulŭ Christianŭ Tell †), elevulŭ nemuritorului Lazarŭ, care a luptatŭ împreună cu fraţii Golesci şi cu Pleşoianŭ pentru idea naţională şi pentru liberarea României de sub jugulŭ străinu, membrulŭ locotenenţii domnescĭ dela 1848 a încetatŭ din viéţă. Inmormêntarea lui a fost démnă de bravulŭ şi ilustrulŭ luptatorŭ dela 1848.

(Balulŭ românŭ din Viena.) Sâmbată în 11 (23) Febr. s'a ţinutŭ în sala dela „Grand Hôtel“ balulŭ junimei nóstre studióse din capitala austriacă. După cum suntemŭ informaţĭ, balulŭ acesta, care de astădată a avutŭ de protectorŭ pe archiducele R a i n e r, a succesŭ în modulŭ celŭ mai completŭ. Sala, în care s'a ţinutŭ petrecerea de abia putŭ cuprinde numĕrosulŭ şi elegantulŭ publicŭ, ce era de faţă. Intre cei presenţĭ însemnămŭ, afară de archiducele-pretorŭ, pe miniştrii Eybesfeld şi Pino, pe intendantulŭ baronŭ feldmarşalŭ-locot. Tiller, ambasadorulŭ francesŭ Foucher de Careil, trămisulŭ României P. Carpŭ, representantulŭ Persiei Neriman Khan, senatorulŭ baronŭ Vasilco, dep. Zotta, Mitrofanovicĭ, Dumba, Tomasciuc, Exner, Kochanowski etc. etc. Ordinele de dansŭ avéu forma unei cărticele, pe care se află în reliefŭ „Columna lui Traian“ în miniatură. — Audimŭ, că şi succesulŭ materialŭ este destulŭ de frumosŭ.

(Societatea de lectura „Julia“) din Cluşiŭ a universitarilorŭ din Cluşiŭ va arangiá în 1 Marte unŭ concertŭ împreunatŭ cu dansŭ după următórea programă. 1. „Cântecculŭ gintei latine“ poesiă de V. Alesandri, întonată de corulŭ vocalŭ. 2. Schuberth-Liszt Soireés de Vienne, Valse Caprice Nr. 6, esec. pe piano de D-şóra Anna Papŭ. 3. „Archasiulŭ“ de G. Tĕutu, esec. de corulŭ vocalŭ. 4. „Către poporulu românŭ“, poesiă de Petru Dulfŭ decl. de d-şóra Aurelia Roşescŭ. 5. „La Romanésca“ de Ernst, esec. pe violină de d-lŭ Aurelŭ Popa, acomp. pe piano. 6. „Toastulu“ de D. Sfura, esec. de corulŭ vocalu. Pentru comit. arangiatorŭ: Preşedinte Nistorŭ V ă r ă r e a n ŭ. Secretariu Aug. C h e t i a n.

(Reuniunea română de cântărĭ şi musică din Oraviţa.) arangează Duminecă în 2 Marte (19 Faurŭ) 1884 în sala otelului „Coróna ungurésca“ din Oraviţa unŭ Balŭ Mascatŭ împreunatŭ cu producţiunea corului sĕu vocalŭ. Se va produce: 1. „Unŭ cormaisterŭ cu talentŭ“ Scenă comică, corŭ bărbătescŭ şi solo cu acompaniare de piano-forte, textŭ şi musică de Richard Genée. 2. „Cocóna Chiriţa“ în voiagiu, cântecŭ comicŭ de V. Alesandri In óra de pausă se va jucá: „Bătuta şi Căluşariulŭ“ de tinerimea din Oraviţa rom.

(Denunciantii în Viena.) Despre urmările stărei esceptionale din capitala austriacă ne putemŭ face o ideă din următorulŭ casŭ: Unŭ culegătorŭ se duse după unŭ balŭ dimineţa într'o cafenea din suburbia Margarethen. Aicĭ în societatea mai multorŭ colegĭ se esprimà în foculŭ vorbirei sale în modŭ critisătorŭ asupra mĕsurilorŭ esceptionalĕ. Deodată se scólă dela masa vecină doi însi şi plécă. După unŭ cuartŭ de órā pleacă şi culegătorulŭ. Abia eşi înse din cafenea şi unŭ detectivŭ (poliţistŭ îmbrăcatŭ în civilŭ) ilŭ întimpină şi'lŭ declară de arestatŭ. Elŭ fŭ dusŭ la poliţiă, care ordonà o perchisiţiă domicilară în locuinţa culegătorului. Nu s'a aflatŭ însĕ nimicŭ la dênsulŭ şi după amédŭ a fost liberatŭ pe lêngă chizăşie. I s'a spusŭ înse că se va redica o acusaţiune în contra lui.

Indreptare. Intr'o parte a ediţiunei numerului trecutŭ s'a străcuratŭ o eróre pe pagina a 3-a, colóna a 3-a rêndulŭ din urmă: în locŭ de „nu póte servi numai spre bucuriă este a se ceti: „ne póte servi numai spre bucuriă.

Bursa de Bucuresci.

Cota oficială dela 14 (26) Februariu 1884.

Renta română (5%)	Cump.	93¹/₂	vênd.	94
Renta rom. amort. (5%)	„	94¹/₅	„	95
„ couvert. (6%)	„	98¹/₂	„	99
Împr. oraş. Buc. (20 l.)	„	32	„	33
Credit fonc. ruralŭ (7%)	„	102¹/₄	„	102³/₄
„ „ „ (5%)	„	92¹/₄	„	91¹/₂
„ „ urbanŭ (7%)	„	101³/₄	„	102¹/₄
„ „ „ (6%)	„	98	„	98¹/₄
„ „ „ (5%)	„	88¹/₂	„	89
Banca naţională a României	„	1385	„	—
Ac. de asig. Dacia-Rom	„	378	„	—
„ „ „ Naţională	„	257¹/₂	„	—
Aurŭ	„	3.80	„	3.90
Bancnote austriace contra aurŭ	„	2.09	„	2.10

Cursulŭ la bursa de Viena

din 28 Februariu st. n. 1884.

Rentă de aurŭ ungară 6% 121.80. Rentă de aurŭ 4% 90.20. Rentă de hărthiă 5% 87.90. Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare 141.50. Amortisarea oatoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emissiune) 94.80. dto (II-a emissiune) 116.75. dto (III-a emissiune 99.90. Bonurĭ rurale ungare 100.—. Bonurĭ cu cl. de sortare 100.—. Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ 100.—. Bonurĭ cu cl. de sortare 99.75. Bonurĭ rurale transilvane 99.40. Bonurĭ croato-slavone 100.—. Despăgubire p. dijma de vinŭ ung. 97.50 Imprumutulŭ cu premiu ung. 115.50. Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului 113.75. Renta de hărtiă austriacă 79.65. Renta de arg. austr. 80.65. Renta de aurŭ austr. 101.20. Losurile din 1860 135.40. Acţiunile băncei austro-ungare 843.—. Act. băncei de creditŭ ungare 309.50. Act. băncei de creditŭ austriace 305.90 Argintulu —.— Galbinĭ împĕrătescĭ 5.71. Napoleon-d'orĭ 9.60¹/₂. Mărcĭ 100 imp. germ. 59.20 Londra 10 ₤ sterlinge 121.45.

Editorŭ: **Iacobŭ Mureşianu.** Redactorŭ responsabilŭ: **Dr. Aurel Mureşianu.**

Tipografia: **Ioanŭ Gött şi fiiŭ Henricŭ.**